

JONATHAN TETELMAN

tenor

LUDOVIC TÉZIER

bariton / *baritone*

Dirigent / *Conductor:*

MARCO BOEMI

ORKESTER SLOVENSKE FILHARMONIJE / SLOVENIAN PHILHARMONIC ORCHESTRA

SREDIŠČE VAŠIH DOŽIVETIJ
AT THE HEART OF YOUR EXPERIENCE

Ljubljana, **20. 6. – 3. 9. 2023**

Ustanoviteljica Festivala Ljubljana je Mestna občina Ljubljana.
The founder of the Ljubljana Festival is the City of Ljubljana.

Mestna občina
Ljubljana

Častni pokrovitelj Ljubljana Festivala 2023 je župan Mestne občine Ljubljana Zoran Jankovič. / *The Honorary Patron of the 2023 Ljubljana Festival is the Mayor of the City of Ljubljana, Mr Zoran Jankovič.*

Torek, 29. avgust 2023, ob 20.30
Tuesday, 29 August 2023, at 8.30 pm
Slovenska filharmonija / Slovenian Philharmonic

JONATHAN TETELMAN, tenor
LUDOVIC TÉZIER
bariton / *baritone*

Dirigent / *Conductor*:

MARCO BOEMI

**ORKESTER SLOVENSKE
FILHARMONIJE / SLOVENIAN
PHILHARMONIC ORCHESTRA**

Koncertna mojstrica / *Concert master*:

EVA DOLŽAN

Solist / *Soloist*:

MIRAN KOLBL, violina / *violin*

Program / *Programme*:

G. Bizet: »Au fond du temple saint«, duet Nadirja in Zurge iz opere Lovci biserov / *Nadir's and Zurga's duet from Les pêcheurs de perles*

J. Massenet: Intermezzo iz opere Thais / *from Thais*

J. Massenet: »Voilà donc la terrible cité«, arija Athanaëla iz opere Thais / *Athanaël's aria from Thais*

J. Massenet: »Pourquoi me réveiller«, arija Wertherja iz opere Werther / *Werther's aria from Werther*

G. Bizet: »Votre toast, je peux vous le rendre«, arija Escamilla iz opere Carmen / *Escamillo's aria from Carmen*

C. Saint-Saëns: Bakanal iz opere Samson in Dalila / *Bacchanale from Samson et Dalila*

G. Bizet: »Je suis Escamillo«, duet Escamilla in Don Joséja iz opere Carmen / *Escamillo's and Don José's duet from Carmen*

A. Ponchielli: Ples ur iz opere *Gioconda / Dance of the Hours from La Gioconda*

P. Mascagni: »Mamma, quel vino è generoso«, arija Turriduja iz opere *Kmečka čast / Turridu's aria from Cavalleria rusticana*

U. Giordano: »Nemico della patria«, arija Gérarda iz opere *Andrea Chénier / Gérard's aria from Andrea Chénier*

G. Verdi: Sinfonija (uvertura) iz opere *Moč usode / Sinfonia (Overture) from La forza del destino*

G. Verdi: »O figli, o figli miei! Ah, la paterna mano«, arija Macduffa iz opere *Macbeth / Macduff's from Macbeth*

G. Verdi: »Dio, che nell'alma infondere amor«, duet Don Carlosa in Rodriga iz opere *Don Carlos / Don Carlos' and Rodrigo's duet from Don Carlos*

.....

Georges Bizet (1838–1875) bi morda presegel vse številne francoske skladatelje v zadnji tretjini 19. stoletja, če se ne bi poslovil od sveta mnogo prekmalu, na pragu slave pri 36 letih. Po uspešnem študiju je slovel kot izjemen pianist, toda ni se odločil izkoristiti te veščine in je redko nastopal v javnosti. Ko je napisal *Lovce biserov* (1863), v pariškem glasbenem svetu še ni bil uveljavljen. Opera pripoveduje zgodbo o tem, kako je zaobljuba dveh moških o večnem prijateljstvu ogrožena zaradi njune ljubezni do iste ženske, katere lastna dilema je konflikt med posvetno ljubeznijo in njeno sveto prisego svečenice. Slavni prijateljski duet *Au fond du temple saint* je ključni trenutek v operi in najjasnejša upodobitev ljubezenskega trikotnika.

Takratni kritiški odziv je bil hladen, toda sodobni kritiki so prepoznali poteze skladateljeve genialnosti, ki je svoj vrhunec dosegla v *Carmen* (1875). Ta je bila zaradi upodobitve proletarskega življenja in tragične smrti glavne junakinje zelo kontroverzna, po Bizetovi smrti pa je postala ena najbolj priljubljenih in pogosto izvajanih oper. Pripoveduje zgodbo o Don Joséju, ki zapusti svojo ljubezen in vojaške dolžnosti za Rominjo Carmen. Ona ga zapusti zaradi bikoborca Escamilla, nakar jo José v ljubosumnem besu umori. Escamilleva arija *Votre toast, je peux vous le rendre* opisuje različne situacije v areni za bikoborbe, vzklikanje množic in slavo, ki pride z zmago. Sledita dvoboj in duet *Je suis Escamillo*, ki je še ena slavna točka opere.

V nasprotju z Bizetom, ki v času svojega življenja ni užival slave, je bil **Jules Massenet** (1842–1912) najbolj ploden in uspešen operni skladatelj v Franciji ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja. Od leta 1867 do smrti je napisal več kot 40 glasbeno-gledaliških del (od komičnih oper do razsežnih upodobitev klasičnih mitov) kot tudi oratorijev, kantat in baletov. Njegova lirična komedija *Thaïs* (1894) se dogaja v Egiptu pod vladavino rimskega imperija, kjer cenobitski menih Athanaël poskuša spreobrniti aleksandri-

jsko kurtizano Thaïs v krščanstvo, vendar prepozno odkrije, da je njegova obsedenost z njo zakoreninjena v poželenju. Athanaël v ariji *Voilà donc la terrible cité* opazuje Aleksandrijo in se spominja njenih napak in skušnjav; mesto sovraži, zato prosi Boga, naj ga očisti.

Massenetevo uglasbitev Goethejevega romana *Trpljenje mladega Wertherja* z naslovom *Werther* (1892) je žanrsko težko opredeliti. Lahko jo razumemo v kontekstu lirične drame, zvrsti, ki se je odpovedovala velikim zgodovinskim temam velike opere in pogosti površinski frivolnosti žanra komične opere. Toda kar ločuje *Wertherja* od drugih liričnih dram, je Massenetova odvisnost od Wagnerja, predvsem v njegovi rabi ponavljajočih se vodilnih motivov. Arija *Pourquoi me réveiller* se pojavi v tretjem dejanju, ko se Werther nenadoma pojavi pred poročeno Charlotte in ugotovi, da mu res vrača ljubezen. Objameta se, toda Charlotte se hitro poslovi od njega in on odide z mislimi o samomoru.

Še ena velika glasbena avtoriteta na Francoskem je bil **Camille Saint-Saëns** (1835–1921). Tako kot Mozart, s katerim so ga pogosto primerjali, je bil sijajen, vsestranski in plodovit glasbeni obrtnik, ki je prispeval k vsem zvrstem francoske glasbe. Eno izmed njegovih najuspešnejših del je vsekakor velika opera *Samson in Dalila* (1877), katere zgodba je vzeta iz Svetega pisma Stare zaveze, in sicer iz 16. poglavja knjige sodnikov. *Bakanał* je izredno priljubljen instrumentalni vložek v drugi sceni tretjega dejanja, predstavlja pa razbrzdano veseljačenje duhovnikov.

Amilcare Ponchielli (1834–1886) je bil ob Verdiju najpomembnejši italijanski operni skladatelj med sredino 19. stoletja in pojavom *giovane scuole* (mlade šole), skupine opernih skladateljev, ki so nasledili Verdija. Njegovo najbolj znano delo, *Gioconda* (1876), se dogaja v Benetkah, zato skladatelj izkorišča zvrsti, ki so značilne za to glasbeno bogato mesto – barkarole, praznične in sakralne zборе ter ljudske plesе. *Ples ur* je slavna baletna točka ob koncu tretjega dejanja, ki je sestavljena iz štirih epizod, ki predstavljajo zoro, dan, noč in jutro.

Italijanski operni skladatelji po Verdiju so iskali pot naprej v vedno večjih ekscesih. Verdi je pisal o ljudeh in njihovih čustvih, nesrečni ljubezni ter ljubezni do domovine, njegove naslednike pa so zanimale tematike seksualnosti in samomora, ki v ospredje postavljajo realizem in socialno kritiko. V to generacijo skladateljev spada **Pietro Mascagni** (1863–1945), ki je povzročil eno največjih senzacij v zgodovini opere, saj je s svojo *Kmečko častjo* (1890) usmeril vso pozornost italijanske opere v verizem. Enodejanka pripoveduje o tragičnih dogodkih v italijanski vasi in se osredotoča na ljubezenski trikotnik med Turridujem, Santuzzo in Lolo, ki se konča z izdajo, ljubosumjem in, ko se Turridu poslovi od svoje mame z arijo *Mamma, quel vino è generoso*, dvobojem s smrtnim izidom.

Umberto Giordano (1867–1948) se je uveljavil z veristično opero *Andrea Chénier* (1896), ki ohlapno temelji na življenju francoskega pesnika, ki je bil usmrčen med francosko revolucijo. Lik Gérarda deloma temelji na Jeanu-Lambertu Tallieniu, vodilni osebnosti v revoluciji. Opera je pri občinstvu še vedno priljubljena, eden od razlogov za njen obstanek v opernem repertoarju pa je lirični part vodilne vloge, ki daje nadarjenim tenorjem dobro priložnost, da pokažejo svoje pevske sposobnosti. Ena najbolj opaznih točk v operi je *Nemico della patria*, Gérardov ekspresivni baritonski monolog.

Giuseppe Verdi (1813–1901) se je prebil do slave, še preden so njegova dela postala umetniško res zanimiva in dramatično prepričljiva. Že njegovi drugi operi, *Nabucco*, so sledila številna naročila. Verdi je sčasoma rahljajal zakostenelo operno formo. Ena izmed prelomnic je bila *Moč usode* (1862), ki pripoveduje zgodbo o ljubezni, maščevanju in neizprosni občutku usojenosti. V tej operi je dosegel visoko stopnjo glasbene homogenosti, saj jo povezuje mreža ponavljajočih se glasbenih motivov. Najpomembnejši je t. i. motiv usode že na začetku uverture – priljubljene skladbe, ki se pogosto pojavlja kot samostojna skladba na začetkih simfoničnih koncertov.

Verdi je vse življenje občudoval in uglasbilj Shakespeareova dela. *Macbeth* (1847) prikazuje tragične ambicije glavnega lika in njegove žene Lady Macbeth, ki zagrešita umor in se spopadata s posledicami iskanja moči za vsako ceno. Arija *O figli, o figli miei! Ah, la paterna mano*, ki jo poje Macduff, odločen maščevati smrt svoje žene in otrok, je ena izmed številnih pretresljivih točk opere, ki raziskuje moralni propad tirana. Poznejše delo *Don Carlos* (1867), ki prepleta teme ljubezni, politike in osebnih pretresov, je nedvomno ena izmed osrednjih opernih mojstrov 19. stoletja. Ker se dogaja na kraljevem dvoru v Španiji, je Verdi napolnil delo z glasbenimi eksotizmi iberskega karakterja. V duetu *Dio, che nell'alma infondere amor* si Don Carlos, sin španskega kralja Filipa II., in Rodrigo, markiz Posa, prisežeta večno prijateljstvo ter v nadaljevanju sprožita vrsto političnih spletk, skrivnih zavezništev in osebnih žrtev.

.....

Jonathan Tetelman je ameriški tenor, ki si je ustvaril uspešno kariero z igranjem vlog, kot so Verdijev Alfredo, Massenetev Werther, Puccinijevi Rodolfo, Cavaradossi in Pinkerton ter Giordanov Loris Ipanov. Rodil se je v Čilu in odraščal na vzhodni ameriški obali, kjer je obiskoval Konservatorij Mannes v New Yorku in prestižno Univerzo za glasbo na Manhattnu. Kritiki njegov vokal opisujejo kot »veličastnega, sijočega in značilno tenorskega«, občinstvo po svetovnih odrih pa navdušuje s svojim »temno obarvanim zvenom«. Leta 2022 je podpisal pogodbo z založbo Deutsche Grammophon in izdal svoj prvi album z Verdijevo glasbo in slavni-

mi verističnimi arijami. Na odre Križank v okviru Ljubljana Festivala se vrača po dveh letih.

Francoski bariton **Ludovic Tézier** je po študiju v Marseillu in Parizu prve uspehe dosegel v Luzernu, Toulousu in Lyonu, od koder se je začela njegova plodna mednarodna kariera. Predvsem se je uveljavil kot interpret Verdijevih vlog, kot so Macbeth, Rigoletto, Simon Boccanegra, Renato (*Ples v maskah*), Ford (*Falstaff*), Ger-mont (*Traviata*) in Don Carlo. Tézier je tudi reden gost na koncertnih odrih, kjer nastopa z vodilnimi svetovnimi orkestri. Redno sodeluje z mednarodno priznanimi dirigenti, kot so sir John Eliot Gardiner, Mjung-Vun Čung, Antonio Pappano, Riccardo Muti, Philippe Jordan, Gustavo Dudamel, Riccardo Chailly in drugi.

Marco Boemi je priznan italijanski dirigent, ki je v svoji več kot dvajsetletni karieri sodeloval z vrsto slavnih pevcev različnih generacij – od Luciana Pavarottija in Edite Gruberove do Ane Nettekko. Nastopil je na nekaterih največjih koncertnih odrih in v opernih gledališčih, med drugim v znameniti milanski Scali ter opernih hišah v Rimu, Münchnu in Parizu. Izvaja zelo obsežen in raznolik repertoar tako simfoničnih kot opernih del, od nemških zgodnjih in poznih romantikov in verističnih skladateljev do francoskih ter ameriških modernistov. Velja za strokovnjaka nemškega samospeva in vodi mojstrske tečaje po vsem svetu za mlade pianiste, pevce in dirigente.

Orkester Slovenske filharmonije se skupaj s svojimi predhodnicami uvršča med najstarejše podobne institucije v Evropi. Njegovi začetki segajo v leto 1701, v zdajšnji obliki pa je začel leta 1947, ko je bila ustanovljena Slovenska filharmonija. Orkester je sprva nastopal v matični dvorani Filharmonije, od leta 1982 pa pripravlja tudi redne koncertne dogodke v Cankarjevem domu. Javnosti predstavlja raznolike abonmaje, ki vključujejo standardni repertoar 18. in 19. stoletja kot tudi staro in sodobnejšo glasbo. V zadnjih desetletjih gostuje v najprestižnejših dvoranh in na odmevnih festivalih po vsem svetu, od leta 2019 pa je tudi rezidenčni orkester Festivala Ljubljana.

Jan Prepadnik

Ludovic Tézier is acknowledged as one of the world's greatest baritones of our time, appearing as a guest on leading opera stages and regularly collaborating with internationally renowned conductors. Tézier has an extensive repertoire and has made a name for himself interpreting Verdi's great roles. Jonathan Tetelman is considered one of the most exciting up-and-coming stars, and is revered for his magnificent, luminous and darkly coloured voice. He is renowned for his outstanding performances of Verdi and Puccini roles, and also appears on the world's great concert stages. **Marco Boemi** is a conductor and pianist who has worked with three generations of the most distinguished singers, and has performed on many prestigious theatre and concert stages. He is considered an expert in lieder singing, which he is passionate about, and gives masterclasses all over the world for young musicians. Tézier, Tetelman and Boemi will join forces together with **Slovenian Philharmonic Orchestra** on the Križanke stage to present the best excerpts from the Italian and French operatic repertoire, including tragic works by Bizet, Massenet, Saint-Saëns, Ponchielli, Mascagni, Giordano and Verdi. The programme will thus be varied and cover all the major artistic currents of the late 19th and early 20th centuries, including Realism or Verismo, and late Romanticism.

Slovenska
filharmonija

Orkester Slovenske filharmonije je rezidenčni orkester Festivala Ljubljana 2023.
The Slovenian Philharmonic Orchestra is the resident orchestra of the 2023 Ljubljana Festival.

Sponzor / Sponsor:

 Mercator

Izdal / Published by: **FESTIVAL LJUBLJANA**, avgust / August 2023
Zanj / For the Publisher: **DARKO BRLEK**, direktor in umetniški vodja,
častni član Evropskega združenja festivalov / General and Artistic
Director, Honorary member of the European Festivals Association
Besedila / Texts: **JAN PREPADNIK**
Prevod / Translation: **AMIDAS, d. o. o.**
Oblikovanje / Design: **ART DESIGN, d. o. o.**

ljubljanafestival.si

www.facebook.com/ljubljanafestival

www.instagram.com/festival_ljubljana/

www.youtube.com/user/TheFestivalLjubljana

Glavni sponzor / General sponsor:

Sponzorji 71. Ljubljana Festivala / Sponsors of the 71st Ljubljana Festival:

Sponzorji posameznih prireditev / Sponsors of the individual events:

Glavni medijski sponzor / General media sponsor:

Medijski sponzorji / Media sponsors:

Uradna vina / Official wines:

Prijatelji Festivala Ljubljana / Friends of Ljubljana Festival:

Partnerji Ljubljana Festivala / Ljubljana Festival partners:

Uradni prevozniki / Transport partners:

Vstopnice / Tickets: ljubljanafestival.si, Eventim, blagajna Križank, bencinski servisi / Križanke Box Office, gas stations

Več informacij / More information: ljubljanafestival.si

Festival Ljubljana si pridržuje pravico do sprememb v programu in prizoriščih.
The Ljubljana Festival programme and venues are subject to change.